

ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНА МОВНА ПІДГОТОВКА ІНОЗЕМНИХ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Ірина Черновалюк

канд. філол. наук, доцент кафедри української мови
та мовної підготовки іноземців Одеського національного
університету імені І.І. Мечнікова (65023, Одеса, пров. Маяковського, 7);
e-mail: i.chernovaluk1@gmail.com; orcid: <https://orcid.org/0000-0003-2924-4036>

Статтю присвячено вирішенню актуальної для сучасної вищої освіти лінгводидактичної проблеми – визначенню науково-методичних засад професійно орієнтованої мовної підготовки іноземних студентів. Мета статті полягає в обґрунтуванні основних методичних механізмів реалізації завдань професійної спрямованості мовної підготовки іноземних бакалаврів. Іншомовна комунікативна компетентність є важливим складником готовності майбутніх фахівців до здійснення професійної діяльності в сучасних умовах. Для здобувачів вищої освіти іноземна мова виконує роль освітньої дисципліни, засобу навчання та професійного вдосконалення. Використано такі методи наукового пошуку: аналіз актуальних джерел із теми дослідження, вивчення досвіду вітчизняної та зарубіжної педагогіки щодо навчання професійного мовлення, реалізація вибраних підходів та методик на практиці, аналіз апробації запропонованих методичних рішень. У статті систематизовано сучасні підходи до відбору змісту навчання спілкування у професійній сфері комунікативного підключення. Уточнено зміст понять: принцип професійної спрямованості мовної освіти, професійний складник комунікативної компетентності, вимоги до змісту професійно орієнтованого навчального контенту, уточнено характеристики методів навчання іноземних студентів професійного мовлення.

Встановлено, що формування професійного складника комунікативної компетентності у сучасних умовах вимагає залучення додаткових навчальних засобів та розроблення методично доцільних прийомів, визначення форм роботи, створення мотиваційних педагогічних умов, що сприяють формуванню позитивного ставлення до процесу навчання. З метою реалізації визначених лінгводидактичних умов розроблено програму, що враховує сучасні вимоги до мовного та мовленнєвого контенту, впровадження в процес навчання інноваційних технологій

Запропонований підхід до відбору змісту та методів навчання забезпечує формування професійного складника іншомовної компетентності та дозволяє ефективно організувати навчальний процес в

©Черновалюк І. 2022

академічних групах іноземних студентів, які навчаються за освітніми програмами економічного напрямку. Перспективи подальшого дослідження цієї проблеми полягають у розробці інноваційного методичного забезпечення формування професійного складника комунікативної компетентності іноземних студентів, підвищення ефективності організації та досягнення високої результативності навчального процесу.

***Ключові слова:** іноземні студенти, професійно орієнтоване навчання мови, професійний складник комунікативної компетентності.*

Постановка проблеми в загальному вигляді. Конкурентоспроможність української системи вищої освіти в європейському освітньому просторі, можливість ефективної співпраці з європейськими закладами вищої освіти, привабливість українських університетів для освітніх мігрантів, зокрема реалізація програм подвійних дипломів залежить від визначення наукових і методичних засад розроблення та практичної реалізації новітніх підходів до забезпечення якості освіти майбутніх фахівців. Саме якісна освіта, зокрема здатність учитися упродовж життя, забезпечує всебічний розвиток особистості, а високий рівень професійної підготовки є запорукою успішної соціалізації молодшої людини. Компетентнісний підхід до визначення рівня професійної підготовки фахівця передбачає формування певного переліку знань і вмінь, зокрема вміння професійної комунікації рідною та іноземними мовами. Професійне зростання в сучасному полікультурному світі можливе за умови здатності людини отримувати нові знання різними мовами, використовувати для цього різні джерела інформації, сучасні інформаційні технології.

Як підкреслюють провідні фахівці в галузі мовної підготовки іноземних здобувачів вищої освіти, «інтеграція та глобалізація інформаційних і культурних процесів зумовлюють потреби модернізації освітньої системи України за всіма напрямками, що вимагає розроблення концептуальних засад у кожному з них. Навчання іноземних студентів є одним із таких напрямів, важливим чинником становлення української держави як рівноправного партнера у створенні світового освітнього простору» [18: 136].

Зазначені тенденції визначають напрями розвитку сучасної теорії та методики викладання іноземних мов, зокрема мови навчання освітніх мігрантів, які здобувають вищу освіту в

нерідному культурному та мовному середовищі. Реалізація навчально-професійних комунікативних потреб іноземних студентів українських ЗВО вимагає вдосконалення системи їхньої професійно орієнтованої мовної підготовки на різних освітніх рівнях.

Аналіз актуальних досліджень. Методика мовної підготовки іноземних здобувачів вищої освіти ґрунтується на надбаннях методики навчання іноземних мов, окремим напрямом якої є навчання студентів немовних спеціальностей. Проблеми викладання іноземних мов у системі вищої професійної освіти досліджуються авторами з різних позицій: проблеми формування комунікативних умінь засобами іноземної мови (І. Зимня, О. Леонтьєв, Ю. Пассов та ін.); навчання мови спеціальності (О. Копилова, О. Митрофанова, Н. Піротті); проблеми мовної підготовки як складника професійної підготовки у вищій школі (Є. Малюга, І. Рапопорт, Є. Воевода, Л. Костикова та ін.).

Сучасні науковці та методисти вивчають проблеми формування мовної компетенції іноземних студентів економічного профілю засобами дистанційних технологій [22], аналізують характеристики тексту як основної одиниці навчання мови [6]. Ґрунтовний аналіз становлення і розвитку методики мовної підготовки іноземних студентів немовних спеціальностей на прикладі класичного університету здійснено Н. Ушаковою, О. Тростинською, І. Кушнір [17]. Автори проаналізували основні методи і підходи, що застосовуються у навчанні іноземних студентів, описали систему навчально-методичного забезпечення, яка розроблена кафедрою мовної підготовки І Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна.

Утім, сучасні вимоги до професійної підготовки здобувачів вищої освіти визначають актуальність наукового вирішення проблеми формування професійного складника комунікативної компетентності іноземних студентів немовних спеціальностей та вдосконалення методичної системи створення мовного та мовленнєвого контенту, розроблення навчальних засобів та доцільних прийомів, визначення форм роботи, організацію педагогічних умов, що сприяють формуванню мотивації до процесу навчання. Уважаємо за необхідне розробити програму, що має формувати компетентнісні характеристики сучасного фахівця шляхом упровадження названих компонентів у навчальний процес.

Мета дослідження полягає у визначенні й уточненні науково-методичних засад, узагальненні методичних принципів формування в іноземних здобувачів бакалаврського рівня вищої освіти вмінь професійно орієнтованого спілкування засобами іноземної (української) мови, якою здійснюється освітній процес.

Виклад основного матеріалу. Організація освітнього процесу іноземних студентів як підгрунтя формування вмінь навчальної та майбутньої професійної діяльності є важливим складником інтеграції українських ЗВО до світового освітнього простору. Визначальним компонентом отримання іноземними студентами вищої професійної освіти є мовна підготовка, яка вирішує завдання інтелектуального розвитку особистості, бо володіння мовою є засобом систематичного розвитку професійної компетентності. Належний рівень володіння мовою навчання є передумовою підвищення загальнокультурного рівня майбутніх фахівців, зокрема вмінь навчатися, отримувати професійну інформацію із різних джерел, осмислювати та узагальнювати її. Крім того, володіння іноземною мовою є важливим чинником успішної майбутньої професійної діяльності молодих фахівців [12: 4].

Предметом наших наукових розвідок є професійно орієнтований підхід до мовної підготовки іноземних студентів, який передбачає формування та розвиток здатності іншомовного спілкування у конкретних професійних, ділових, навчально-наукових комунікативних ситуаціях. Важливість цього підходу обумовлена завданнями здійснення майбутньої професійної діяльності, відповідність сформованих компетентностей професійним критеріям, які будуть висуватися до молодих фахівців.

Професійно орієнтований підхід, навчання мови спеціальності вже багато років є актуальною темою науково-методичних пошуків лінгводидактів (О. Копилова, О. Митрофанова, Н. Піротті, О. Титаренко). Вирішальним чинником організації навчального процесу є врахування комунікативних потреб майбутніх біологів, економістів, математиків тощо. Визначення змісту та обсягу навчального контенту, перелік комунікативно необхідних видів мовленнєвої діяльності для певного контингенту учнів є передумовою доцільної організації навчального процесу.

Підкреслимо, що професійний складник є необхідною частиною загальної комунікативної компетентності, функціонування якої передбачає здатність людини спілкуватися в усіх сферах спілкування: соціокультурній, професійній (навчально-професійній), офіційно-діловій, побутовій. Уміння спілкування базуються на засвоєнні системи мови, формуванні мовної компетенції, що у свою чергу має фонетичний, лексичний, граматичний аспекти [16]. Для певної сфери комунікації кожний аспект має особливості, що мають бути враховані під час створення навчального контенту і методичної системи, що керуватиме його засвоєнням [16; 19].

Отже, передумовою реалізації професійного складника комунікативної компетентності є формування та розвиток умінь у рецептивних і продуктивних видах мовленнєвої діяльності в навчально-професійній сфері спілкування на основі відбору граматичного та лексичного матеріалу, який відповідає термінологічним характеристикам і структурі текстів певної науки (навчальної дисципліни).

Цільовим контингентом нашого дослідження є іноземні здобувачі економічного профілю, тому зазначені вище завдання мають бути інтерпретовані відповідно до тематичної характеристики текстів, які будуть використані в якості навчального матеріалу, синтаксичних особливостей таких текстів, їхнього термінологічного наповнення. Також вважаємо необхідним визначення переліку актуальних для певної студентської аудиторії комунікативних ситуацій для формування в учнів умінь реалізації певних комунікативних інтенцій. В нашому випадку це ситуації та інтенції професійного спілкування в процесі опанування економічних дисциплін, а в подальшому в галузі економіки.

Важливо вирішувати навчально-професійні завдання відповідно до рівня володіння мовою, певного освітнього рівня та етапу навчання. За визначеною провідними науковцями відповідністю вимог до рівня мовної підготовки здобувачів вищої освіти європейським рівням володіння іноземною мовою [15] навчання в українському ЗВО можуть починати учні, які володіють мовою отримання освіти на рівні B1. Протягом навчання у виші цей рівень має підвищитись і відповідати когнітивно-діяльнісним характеристикам рівня B2. Тож інтеграція системи вищої освіти

України до світового освітнього простору має здійснюватись і відповідно до цих вимог.

Як було зазначено, важливим компонентом розроблення системи викладання української мови як іноземної певному контингенту учнів є зміст мовної освіти, який містить такі взаємопов'язані складники: лінгвістичний (мовний), мовленнєвий, інтенційний, що мають особливості для кожної сфери комунікативного підключення. Для навчання професійного спілкування до мовного складника належить також певний набір термінологічної лексики. Засвоєння цього шару лексичного матеріалу має здійснюватись відповідно до рівня володіння іноземцями мовою навчання (українською).

Формування професійного складника комунікативної компетентності іноземних добувачів вищої освіти економічного напрямку передбачає створення організаційно-педагогічних умов навчання, спрямованих на забезпечення функціонування та розвиток розумових лінгвокомунікативних механізмів учнів засобами відібраного навчального контенту. Комплексна реалізація названих вимог, а також принципів комунікативної спрямованості навчального процесу і навчальної дисципліни «Українська мова як іноземна» та компетентнісного підходу до формування комунікативних умінь дозволить створити ефективне освітнє професійно орієнтоване комунікативне середовище.

Важливим компонентом методичного забезпечення навчального процесу є підготовка матеріалів для самостійної роботи, визначення логіки переходу від навчальної діяльності під керівництвом викладача до самостійного опрацювання програмного матеріалу. Перевірка успішності опанування студентами цієї частини матеріалу передбачає упровадження різних форм контролю, зокрема тестових завдань закритого та відкритого типу. В сучасних умовах нагальною потребою є розроблення технологій і створення матеріалів комп'ютерного контролю, який студент може виконати в зручний час, знаходячись у різних умовах.

Реалізація завдань формування професійного складника комунікативної компетентності іноземних студентів, які опановують економічні спеціальності, можлива за умов створення навчально-методичного забезпечення: навчальних планів освітніх програм, робочих програм навчальних дисциплін, навчально-

методичних комплексів, підручників і навчальних посібників, зокрема електронних, словників та довідників, робочих зошитів тощо. Актуальним напрямом сучасної лінгводидактики є розроблення дистанційних курсів, вивчення та використання можливостей використання освітніх платформ, месенджерів тощо.

Прокоментуємо шляхи вирішення зазначеної лінгводидактичної проблеми. Наприклад, для іноземних бакалаврів, які навчаються в ОНУ імені І.І. Мечникова за напрямом «Економіка», розроблено програму, що враховує запропонований підхід до мовної підготовки іноземців. Робоча програма навчальної дисципліни «Українська мова як іноземна» складена відповідно до освітньо-професійної програми «Економіка» Першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 051 Економіка галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки з освітньо-професійною кваліфікацією бакалавр з економіки. Крім зазначених вище вимог автори програми спиралися на лінгводидактичні принципи функціональності, ситуативно-тематичної організації та комунікативно доцільної мінімізації матеріалу, вивчення лексики та морфології на синтаксичній основі тощо.

Програма має структуру, що відповідає вимогам до таких документів у системі вищої освіти: містить пояснювальну записку, де зазначено цілі та завдання вивчення навчальної дисципліни, методи навчання. Наведено основний мовний та комунікативний матеріал, зміст та обсяг знань, вимоги до мовленнєвих умінь та мовних навичок для певного рівня володіння мовою, а також очікувані результати – загальні та фахові компетентності, що повинен опанувати здобувач вищої освіти. У додатку розміщено тексти, що відповідають комунікативним потребам студентів зазначеної спеціальності, перелік тем та ситуацій, у яких учні мають реалізовувати здобуті знання та сформовані вміння. За вимогами програма також містить основний та додатковий списки навчально-методичної літератури та посилання на інтернет-ресурси.

Метою викладання дисципліни є формування у студентів економічного профілю навчання комунікативної компетентності на основі мовної та мовленнєвої компетенцій, здатності самостійно обирати комунікативно доцільні мовні одиниці та стратегії спілкування в навчально-професійному середовищі університету.

Відповідно до зазначеної мети завдання навчальної дисципліни полягає у формуванні у здобувачів вищої освіти когнітивно-діяльнісного комплексу, що складається із компонентів «знати» та «вміти» (знань одиниць і системи української мови та вмінь їх практичного використання для вирішення завдань навчання і спілкування).

Врахування принципу наступності знаходить своє відображення у побудові змістовних модулів, тематичних планах занять, що моделюють ситуації реального професійного спілкування.

Оволодіння знаннями із профільних навчальних дисциплін (слухання лекцій, підготовка до практичних та семінарських занять й участь у них, опрацювання наукової та навчальної літератури, написання рефератів, курсових та дипломних робіт) реалізується в межах навчально-наукового дискурсу на матеріалі текстів наукового стилю мовлення. Саме характеристики текстів цього стилю (лексичні, граматичні, структурні) є основою побудови системи роботи з навчальними текстами, вибору мовних, мовленнєвих, комунікативних вправ для розвитку вмінь видів мовленнєвої діяльності.

Отже, підґрунтям опанування мови спеціальності стає граматичний матеріал, відібраний відповідно до особливостей функціонування у конкретному підстилі наукового мовлення, а також рівня володіння мовою, якого учні мають досягти. Формування граматичних навичок передбачає вивчення граматичних форм і синтаксичних конструкцій, притаманних науковому стилю мовлення. У якості одиниці організації мовного матеріалу виступають мовні моделі, що вводяться на початку кожної теми і визначають навчальну спрямованість заняття. Інваріантна модель заповнюється мовним матеріалом відповідно до спеціальності студентів. Вправи, що формують граматичні навички, є складником передтекстового блоку текстової діяльності. Розвиток мовної компетенції передбачає виконання імітативних, підстановчих, трансформаційних вправ на рівні слова, словосполучення, речення.

Лексичний аспект роботи базується на таких видах завдань, як підбір антонімів, синонімів, вправи на визначення логіко-сислової та лексико-граматичної сполучуваності слів, закінчення речень. Вважаємо, що вивчення професійної лексики –

термінологічної основи мови спеціальності – є одним із найважливіших компонентів професійно орієнтованої мовної підготовки інофонів. У процесі засвоєння спеціальної лексики та розвитку лексичного складника мовної компетенції формується уявлення про системні зв'язки між лексичними одиницями, стилістичну специфіку, про їхні семантичні можливості. Сформованість лексичного складника мовної компетенції майбутніх економістів є комплексною характеристикою і передбачає володіння знаннями загальнонаукової лексики, основними поняттями навчального курсу, який став базою розроблення текстотеки лінгвістичної дисципліни, володіння лексичним мінімумом, що відповідає певному рівню володіння мовою.

Програма дисципліни «українська мова як іноземна» розроблена з урахуванням лінгводидактичного постулату, згідно якого мовна компетенція є підґрунтям мовленнєвої, тож опанування аспектів мови здійснюється під час взаємопов'язаного навчання видів мовленнєвої діяльності.

Мовні навички є передумовою формування вмінь сприйняття та продукування письмового та усного повідомлення, осмислення та інтерпретації інформації іноземною мовою.

Одиницею навчання та базою для формування відповідних мовленнєвих навичок є текст. Студент має зрозуміти текст під час читання та аудіювання, а також вміти створити власне висловлювання – усне або письмове.

Вважаємо, що методичним орієнтиром розроблення контенту робочих програм навчальних дисциплін лінгвістичного циклу для іноземних здобувачів вищої освіти є Єдина типова навчальна програма [1], де сформульовано основні вимоги до навчання видів мовленнєвої діяльності.

«Під час **читання** іноземні студенти повинні використовувати залежно від характеру тексту і цільових настанов різні види читання: навчальне, ознайомче, проглядове, реферативне, а також їхні різновиди (ознайомчо-навчальне, проглядово-ознайомче, ознайомчо-реферативне), тобто використовувати гнучке читання залежно від комунікативних установ.

Під час **аудіювання** студенти повинні цілком розуміти текст, який слухають у швидкому темпі, вміти використовувати почуту інформацію в будь-якому виді мовленнєвої діяльності.

Під час **усного мовлення** студенти повинні володіти вміннями монологічного і діалогічного мовлення, брати участь у дискусіях на професійні, суспільно-політичні та соціально-культурні теми.

Під час **писемного мовлення** студенти повинні вміти створювати тексти за жанрами (анотації, реферати, автобіографія, резюме тощо)» [1: 5-6].

Отже, під час навчання читання мають бути сформовані вміння отримувати необхідну інформацію, сегментувати текст, визначати актуальний зміст. Професійно орієнтований текстовий матеріал дає можливість сформувати адекватне уявлення про функціонування економічних понять у науковому мовленні, розширити лексичний запас студентів за допомогою спеціальної лексики, познайомити з типовими конструкціями наукового стилю.

Тексти фахового спрямування є також джерелом для розроблення матеріалів аудіювання, предметом обговорення на заняттях, основою для використання в навчально-професійних комунікативних ситуаціях, тобто для цілеспрямованої і продуктивної мовленнєвої діяльності студентів. Завданням професійно орієнтованої мовної підготовки, які реалізуються під час навчання за розробленою програмою, є опрацювання засобами української мови інформації, яка доповнює та поглиблює навчальний матеріал, що опановується студентами під час вивчення профільних дисциплін [20].

Крім того, аналіз та обговорення змісту та структури наукового тексту, вилучення головної та другорядної інформації; складання планів і тез є передумовою формування вмінь створення студентами власних текстових продуктів, що є складниками навчально-професійної комунікації (анотація, реферат, доповідь, наукова дискусія тощо). Майбутні фахівці мають уміти знаходити необхідну інформацію та передавати її у стислому вигляді в усній та письмовій формі.

Висновки й перспективи подальших досліджень. Здійснений в даному дослідженні аналіз науково-методичних засад, узагальнення методичних принципів формування в іноземних здобувачів вищої освіти вмінь професійно

орієнтованого спілкування засобами мови навчання (української) дозволив схарактеризувати сучасний стан розроблення означеної лінгводидактичної проблеми. Описано принципи створення робочої програми навчальної дисципліни «Українська мова як іноземна», які втілюють сучасні здобутки методики навчання іноземних мов, ефективні методи та принципи навчання.

Професійне спрямування мовної підготовки інофонів є запорукою реалізації їхніх навчально-професійних комунікативних потреб засобами української мови, формує стійку мотивацію до оволодіння мовою, якою здійснюється освітній процес.

Кількість іноземних студентів, аспірантів, стажистів, якість їхньої підготовки є визначенням науково-методичного рівня закладу вищої освіти, його рейтингу в європейській та світовій освітній спільноті. Тому подальші наукові розвідки щодо оптимізації мовної підготовки іноземців в українських університетах залишаються актуальною науково-методичною проблемою. Найбільш затребуваним вважаємо дослідження можливостей новітніх технологій, розроблення принципів створення навчального контенту для інтерактивного навчання, результативної самостійної роботи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Єдина типова навчальна програма з української мови для студентів іноземців основних факультетів нефілологічного профілю вищих навчальних закладів України III–IV рівнів акредитації іноземців основних факультетів нефілологічного профілю вищих навчальних закладів України III–IV рівнів акредитації / Дзюбенко Л.І., Дубічинський В.В., Чезганов С.А.; за ред. О.М. Тростинської, Н.І. Ушакової. Київ: НТУ «КПІ», 2009. Ч. 3. 52 с.
2. Закон України «Про освіту». 2017. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення: 21.08.2022).
3. Кецик-Зінченко У.В. Особливості професійно-орієнтованого навчання іноземної мови студентів немовних спеціальностей. *Молодь і ринок*. № 9 (176). 2019. С. 101–106.
4. Кісіль Л.М. Сутність навчання професійно орієнтованого діалогічного мовлення студентів-іноземців базових факультетів інженерних спеціальностей. *Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти на сучасному етапі. Міжпредметні зв'язки*. Харків: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2013. Вип. 22. С. 134–141.

5. Коваль Л.М. Формування у студентів немовних вищих навчальних закладів англomовної професійно орієнтованої мовної компетенції. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2010. Вип. 20 (4). С. 318–321.
6. Копилова О.В. Науковий текст як основна одиниця навчання мови іноземних студентів-економістів. *Проблеми і перспективи мовної підготовки іноземних студентів*: збірник наукових статей за матеріалами XIV Міжнародної науково-практичної конференції (23 жовтня 2020 р.). Харків: ХНАДУ, 2020. С. 320–326.
7. Копилова О.В. Понятійний апарат економіки в системі навчання мови іноземних студентів. *Проблеми і перспективи мовної підготовки іноземних студентів у закладах вищої освіти*: збірник наукових статей за матеріалами XVI Міжнародної науково-практичної конференції (19 жовтня 2021 р.). Харків: Видавництво Іванченка І.С., 2021. С. 335–340.
8. Копилова О.В. Формування професійно орієнтованої комунікативної компетенції іноземних студентів економічного профілю засобами дистанційних технологій. *Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти на сучасному етапі. Міжпредметні зв'язки*. Харків: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2019. Вип. 34. С. 66–78. DOI: <https://doi.org/10.26565/2073-4379-2019-34-05>.
9. Корнева З. Компонентний склад іншомовної професійно орієнтованої комунікативної компетентності студентів ВТНЗ. *Молодь і ринок*. № 6 (113). 2014. С. 36–41.
10. Локшина О. Європейська довідкова рамка ключових компетентностей для навчання впродовж життя: оновлене бачення 2018 року. *Український педагогічний журнал*. 2019. № 3. С. 21–30. DOI: <https://doi.org/10.32405/2411-1317-2019-3-21-30>.
11. Образцов П.И., Иванова О.Ю. Профессионально-ориентированное обучение иностранному языку на неязыковых факультетах вузов. Орел. 2005. 114 с.
12. Піротті Н.В. Типологія науково-дослідних завдань у викладанні іноземних мов. *Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти на сучасному етапі. Міжпредметні зв'язки*. Харків, 2008. Вип. 12. С. 193–199.
13. Тарнопольський О.Б., Корнева З.М. Аспектний підхід до навчання англійської мови для спеціальних цілей у немовних ВНЗ. *Вісник ХНУ ім. В.Н. Каразіна*. 2011. Вип. 18. С. 231–239.
14. Ушакова Н.І. Про відповідність програм з мовної підготовки іноземних студентів європейським компетенціям володіння іноземною мовою. *Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти на сучасному етапі. Міжпредметні зв'язки*. Харків: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2009. Вип. 14. С. 225–234.
15. Ушакова Н.І., Тростинська О.М., Дубічинський В.В. Концепція мовної підготовки іноземців у ВНЗ України. *Викладання мов у вищих*

- навчальних закладах освіти на сучасному етапі. Міжпредметні зв'язки.* Харків: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2011. Вип. 19. С. 136–146.
16. Ушакова Н., Тростинська О. Вивчення української мови студентами-іноземцями: концептуальні засади. *Теорія і практика викладання української мови як іноземної*: збірник наук. праць. Львів: вид-во Львівського нац. ун-ту, 2014. Вип. 9. С. 12–21.
  17. Ушакова Н.І, Тростинська О.М., Кушнір І.М. Становлення і розвиток методики мовної підготовки іноземних студентів класичного університету. Частина 1. Навчання студентів немовних спеціальностей. *Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти на сучасному етапі. Міжпредметні зв'язки.* Харків: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2021. Вип. 38. С. 205–235. DOI: <https://doi.org/10.26565/2073-4379-2021-38-14>.
  18. Цепко Т.А., Андросюк Г.Л. Сучасні тенденції у викладанні англійської мови у закладах вищої освіти. *Інноваційна педагогіка*. 2020. № 1. С. 39–43. DOI: <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2019.21.3-8>.
  19. Чередніченко Г.А., Шапран Л.Ю., Куниця Л.І. Методика навчання іншомовного професійно-орієнтованого читання студентів немовних вищих навчальних закладів. *Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти на сучасному етапі. Міжпредметні зв'язки.* Харків: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2010. Вип. 17. С. 150–157.
  20. Kopylova O.V., Titarenko O.O. The formation of language competence of foreign students-economists by means of distance technologies. *Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти на сучасному етапі. Міжпредметні зв'язки.* Харків: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2021. Вип. 38. С. 111–123. DOI: <https://doi.org/10.26565/2073-4379-2021-38-08>.

Стаття надійшла до редакції 01.10.2022.

Статтю рекомендовано до друку 02.11.2022.

Як цитувати: Черновалюк І. Професійно орієнтована мовна підготовка іноземних здобувачів вищої освіти. *Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти на сучасному етапі. Міжпредметні зв'язки.* Харків: ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2022. Вип. 41. С. 82–99. DOI: <https://doi.org/10.26565/2073-4379-2022-41-05>.

PROFESSIONALLY ORIENTED LANGUAGE TRAINING FOREIGN HIGHER EDUCATION ACQUIRES

Irina Chernovalyuk

Candidate of Philology (PhD), Associate Professor, the Ukrainian
language department and language training of foreigners,

I.I. Mechnikov Odessa National University (65023, Odessa, 7 Mayakovsky lane);
e-mail: i.chernovaluk1@gmail.com; orcid:<https://orcid.org/0000-0003-2924-4036>

The article is devoted to the solution of the linguistic didactic problem relevant for modern higher education – the definition of the scientific and methodological foundations of professionally oriented language training of foreign students. The purpose of the article is to substantiate the main methodical mechanisms for the implementation of the tasks of the professional orientation of the language training of foreign bachelors. Foreign language communicative competence is an important component of the readiness of future specialists to carry out professional activities in modern conditions. For students of higher education, a foreign language plays the role of an educational discipline, a means of learning and professional improvement.

The following methods of scientific research were used: analysis of current sources on the topic of research, study of the experience of domestic and foreign pedagogy in teaching professional speech, implementation of selected approaches and methods in practice, analysis of approbation of proposed methodological solutions. The article systematizes modern approaches to selecting the content of communication training in the professional field of communicative connection. The content of concepts has been clarified: the principle of professional orientation of language education, the professional component of communicative competence, requirements for the content of professionally oriented educational content, the characteristics of the methods of teaching foreign students of professional speech have been clarified.

It was established that the formation of the professional component of communicative competence in modern conditions requires the involvement of additional educational tools and the development of methodically appropriate techniques, the definition of language training forms, the creation of motivational pedagogical conditions that contribute to the formation of a positive attitude to the learning process. To implement the specified linguistic and didactic conditions, a program that considers modern requirements for language and speech content, the introduction of innovative technologies into the learning process has been developed.

The proposed approach to the selection of content and teaching methods ensures the formation of a professional component of foreign language competence and allows for the effective organization of the educational process in academic groups of foreign students studying in economic education programs. Prospects for further research of this problem lie in the development of innovative methodical support for the formation of the professional component of the communicative competence of foreign students, increasing the efficiency of the organization and achieving high effectiveness of the educational process.

Keywords: *foreign students, professional component of communicative competence, professionally oriented language teaching.*

REFERENCES

1. Dzyubenko, L.I., Dubichynskiy, V.V. and Chezganov, S.A. (2009). *Yedyna typova navchalna programa z ukrayinskoyi movy dlya studentiv inozemciv osnovnykh fakultetiv nefilologichnogo profilyu vyshhykh navchalnykh zakladiv Ukrainy III–IV rivniv akredytatsiyi* [The single standard curriculum of the Ukrainian language for foreign students of the main faculties the non-philological profile higher educational institutions of Ukraine of the III-IV levels of accreditation for foreigners of the main faculties of the non-philological profile of the higher educational institutions of Ukraine of the III-IV levels of accreditation] / Trostynska, O.M., Ushakova, N.I. (Eds.). Kyiv: NTU “KPI”, Ch. 3 [in Ukrainian].
2. *Zakon Ukrainy “Pro osvitu”* [Law of Ukraine “On Education”]. (2017). Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> [Accessed 21 Aug. 2022] [in Ukrainian].
3. Kecyk-Zinchenko, U.V. (2019). Features of profession-oriented foreign language teaching for students of non-linguistic faculties. *Youth and market*, 9 (176), pp. 101–106 [in Ukrainian].
4. Kasil, L.M. (2013). Sutnistj navchannja profesijno orijentovanogho dialoghichnogho movlennja studentiv-inozemciv bazovykh fakuljtetiv inzhenernykh specialjnostej [The Essence of Teaching Professionally-Oriented Dialogue Speech to the Foreign Students of Engineering Specialties at the Main Departments]. *Vykladannia mov u vyshchyykh navchalnykh zakladakh osvity na suchasnomu etapi. Mizhpredmetni zviazky* [Teaching languages at higher educational establishments at the present stage. Intersubject relations]. Kharkiv: V.N. Karazin Kharkiv National University, 22, pp. 134–141 [in Ukrainian].
5. Koval, L.M. (2010). Formuvannia u studentiv nemovnykh vyshchyykh navchalnykh zakladiv anglomovnoi profesiino-orientovanoi movnoi kompetentsii [Forming English profession-oriented language competence for students of non-linguistic higher educational institutions]. *Scientific Bulletin of NLTU of Ukraine. Vol. 20 (4)*, pp. 318–321 [in Ukrainian]. DOI: <https://doi.org/10.32405/2411-1317-2019-3-21-30>.
6. Kopylova, O.V. (2020). Naukovyj tekst yak osnovna odynycya navchannya movy inozemnykh studentiv-ekonomistiv [Scientific text as a basic unit of teaching language foreign students-economists]. *Problemy i perspektyvy movnoyi pidgotovky inozemnykh studentiv: zbirnyk naukovyx statej za materialamy XIV Mizhnarodnoyi naukovo-praktychnoyi konferenciyi* [Problems and prospects of language training of foreign students: a collection of scientific articles based on the materials of the XIV International Scientific and Practical Conference (October 23, 2020)]. Kharkiv: XNADU, pp. 320–326 [in Ukrainian].

7. Kopylova, O.V. (2021). Ponyatijnyj aparat ekonomiky v systemi navchannya movy inozemnyx studentiv [Conceptual apparatus of economics in the language teaching system of foreign students]. *Problemy i perspektyvy movnoyi pidgotovky inozemnyx studentiv u zakladax vyshchoyi osvity: zbirnyk naukovyx statej za materialamy XVI Mizhnarodnoyi naukovo-praktychnoyi konferenciyi* [Problems and prospects of language training of foreign students in institutions of higher education: a collection of scientific articles based on the materials of the XVI International Scientific and Practical Conference (October 19, 2021)]. Kharkiv: Vydavnytstvo Ivanchenko I.S., pp. 335–340 [in Ukrainian].
8. Kopylova, O.V. (2019). The formation of a professionally-oriented communicative competence of foreign students-economists by means of distance technologies. *Vykladannia mov u vyshchyykh navchalnykh zakladakh osvity na suchasnomu etapi. Mizhpredmetni zviazky* [Teaching languages at higher educational establishments at the present stage. Intersubject relations]. Kharkiv: V.N. Karazin Kharkiv National University, 34, pp. 66–78 [in Ukrainian]. DOI: <https://doi.org/10.26565/2073-4379-2019-34-05>.
9. Kornjeva, Z. (2014). Komponentnyj sklad inshomovnoji profesijno orijentovanoji komunikatyvnoji kompetentnosti studentiv VTNZ [Constituents of the foreign language professional communicative competence developed at tertiary schools]. *Molodj i rynek* [Youth and market], 6 (113), pp. 36–41 [in Ukrainian].
10. Lokshyna, O. (2019). Jevropejsjka dovidkova ramka kljuchovykh kompetentnostej dlja navchannja vprodovzh zhyttja: onovlene bachennja 2018 roku [European reference framework of key competences for lifelong learning: an updated 2018 version]. *Ukrainskyi pedahohichnyi zhurnal* [Ukrainian pedagogical journal], 3, pp. 21–30 [in Ukrainian]. DOI: <https://doi.org/10.32405/2411-1317-2019-3-21-30>.
11. Obraztsov, P.I. and Ivanova, O.Yu. (2005). *Profesionalno-orientirovannoye obuchenie inostrannomu yazyku na neyazykovykh fakultetakh vuzov* [Profession-oriented teaching a foreign language at non-linguistic faculties of higher educational institutions]. Orel [in Russian].
12. Pirotti, N.V. (2008). Typologiya naukovo-doslidnyx zavdan u vykladanni inozemnyx mov [Typology of research tasks in teaching foreign languages]. *Vykladannia mov u vyshchyykh navchalnykh zakladakh osvity na suchasnomu etapi. Mizhpredmetni zviazky* [Teaching languages at higher educational establishments at the present stage. Intersubject relations]. Kharkiv: V.N. Karazin Kharkiv National University, 12, pp. 193–199 [in Ukrainian].
13. Tarnopolsky, O.B. and Kornieva, Z.M. (2011). Aspectnyi pidhid do navchannia angliyskoi movy dlia spetsialnykh silei u nemoznykh VNZ [Aspect approach to learning English for special purposes in non-linguistic

- universities]. *Herald of Kharkiv V. Karazin national University. Vol. 18*, pp. 231–239 [in Ukrainian].
14. Ushakova, N.I. (2009). Pro vidpovidnist program z movnoyi pidgotovky inozemnykh studentiv yevropejskym kompetencyyam volodinnya inozemnoyu movoyu [On the compliance of language training programs for foreign students with European foreign language competences]. *Vykladannia mov u vyshchyykh navchalnykh zakladakh osvity na suchasnomu etapi. Mizhpredmetni zviazky [Teaching languages at higher educational establishments at the present stage. Intersubject relations]*. Kharkiv: V.N. Karazin Kharkiv National University, 14, pp. 225–234 [in Ukrainian].
  15. Ushakova, N.I., Trostynska, O.M. and Dubichynskyy, V.V. (2011). Koncepciya movnoyi pidgotovky inozemciv u VNZ Ukrayiny [The conception of language training of foreigners in Ukrainian universities]. *Vykladannia mov u vyshchyykh navchalnykh zakladakh osvity na suchasnomu etapi. Mizhpredmetni zviazky [Teaching languages at higher educational establishments at the present stage. Intersubject relations]*. Kharkiv: V.N. Karazin Kharkiv National University, 19, pp. 136–146 [in Ukrainian].
  16. Ushakova, N. and Trostynska, O. (2014). Vychennya ukrayinskoyi movy studentamy-inozemcyamy: konceptualni zasady [Learning the Ukrainian language by foreign students: conceptual principles]. *Teoriya i praktyka vykladannya ukrayinskoyi movy yak inozemnoyi [Theory and practice of teaching Ukrainian as a foreign language]*. Lviv: Lvivskiy nacionalniy universitet, 9, pp. 12–21 [in Ukrainian]. DOI: <https://doi.org/10.26565/2073-4379-2021-38-14>.
  17. Ushakova, N., Trostynska, O. and Kushnir, I. (2021). Formation and development of methodology of language training for foreign students of a classical university. Part 1. Teaching students of non-linguistic specialties. *Vykladannia mov u vyshchyykh navchalnykh zakladakh osvity na suchasnomu etapi. Mizhpredmetni zviazky [Teaching languages at higher educational establishments at the present stage. Intersubject relations]*. Kharkiv: V.N. Karazin Kharkiv National University, 38, pp. 205–235 [in Ukrainian]. DOI: <https://doi.org/10.26565/2073-4379-2021-38-14>.
  18. Tsepko, T.A. and Androsiuk, H.L. (2020). Suchasni tendenciji u vykladanni anghlijskoyi movy u zakladakh vyshhoji osvity [Modern trends of teaching English at universities]. *Innovacijna pedagoghika [Innovative Pedagogy]*. V. 1, pp. 39–43 [in Ukrainian]. DOI: <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2019.21.3-8>.
  19. Cherednichenko, G.A., Shapran, L.Yu. and Kunycya L.I. (2010). Metodyka navchannya inshomovnogo profesijno oriyentovanogo chytannya studentiv nemovnykh vyshhyx navchalnyx zakladiv [Methods of teaching foreign professionally oriented reading HEI students].

- Vykladannia mov u vyshchykh navchalnykh zakladakh osvity na suchasnomu etapi. Mizhpredmetni zviazky [Teaching languages at higher educational establishments at the present stage. Intersubject relations].* Kharkiv: V.N. Karazin Kharkiv National University, 17, pp. 150–157 [in Ukrainian].
20. Kopylova, O.V. and Titarenko, O.O. (2021). The formation of language competence of foreign students-economists by means of distance technologies. *Vykladannia mov u vyshchykh navchalnykh zakladakh osvity na suchasnomu etapi. Mizhpredmetni zviazky [Teaching languages at higher educational establishments at the present stage. Intersubject relations].* Kharkiv: V.N. Karazin Kharkiv National University, 38, pp. 111–123 [in English]. DOI: <https://doi.org/10.26565/2073-4379-2021-38-08>.

The article was received by the editors 01.10.2022.

The article was recommended for printing 02.11.2022.

In cites: Chernovalyuk I. (2022). Professionally oriented language training foreign higher education acquires. *Teaching languages at higher educational establishments at the present stage. Intersubject relations.* Kharkiv: V.N. Karazin Kharkiv National University, 41, pp. 82–99. DOI: <https://doi.org/10.26565/2073-4379-2022-41-05> [in Ukrainian].